חנק מחודד Cynanchum acutum – צמח חודש אלול תשע"ז

שיר ורד

חנק מחודד *Cynanchum acutum* הינו מטפס רב-שנתי ממשפחת ההרדופים (תת-משפחת האסקלפיים) הגדל בשולי נחלים, נאות מדבר ובריכות דגים.
ל**חנק מחודד** יש בקרקע קנה שורש ממנו יוצא גבעול רך. הגבעול הרך מתפתל סביב צמחים הנמצאים בסביבתו וגובה הצמח נגזר בדרך כלל מגובה הצמחים שסביבו. אם הוא גדל בשטחים בהם יש צמחים עשבוניים או בני שיח כמו **ינבוט השדה**, הוא מגיע לגובה של 30 ס"מ, ואם הוא מתפתל סביב גבעולי **קנה מצוי** או סביב ענפי עצים הוא יכול להגיע ל-לגובה של 3 מטר. לעיתים גבעולי החנק מתפשטים לאזור חשוף חסר-צומח ואז יוצאים מהגבעול הראשי גבעולי משנה הלופתים את הגבעול הראשי. לצמח עלים נגדיים בעלי פטוטרת ארוכה וטרף מחודד עם בסיס דמוי לב, המזכיר את עלי ה**קיסוסית**, אך בניגוד לקיסוסית העלים תמיד רכים. אברי הצמח מכילים מוהל חלבי לבן ורעיל.

חנק מחודד. צילם: שיר ורד ©
מימין – גבעול הנכרך סביב גבעול אחר של הצמח; משמאל – פריחה. עלי גביע משולשים ומאוחים בבסיסם, עלי הכותרת לבנים ומוארכים, האבקנים מאוחים ויוצרים עטרה סביב עמוד העלי
להגדלה – לחצו על התמונות

חנק מחודד פורח בקיץ ובסתיו בחודשים יוני עד אוקטובר. בעת הפריחה יוצא ממפרקי העלים עוקץ פריחה המתפצל בדרך כלל לשני ענפי משנה כשבכל ענף משנה ישנה תפרחת דמוית אשכול או סוכך שבה כ-10 פרחים. לפרחים 5 עלי גביע קצרים ומשולשים המאוחים בבסיסם ו-5 עלי כותרת לבנים מוארכים ומפורדים. קוטר הפרח כ-1 ס"מ. חמשת האבקנים מאוחים ויוצרים עטרה סביב עמוד העלי, צבע העטרה לבן או סגול/ורוד. שני עמודי עלי מאוחים זה לזה ובראשם צלקת מחומשת המתחלקת ל 10 אונות צרות. לעתים קרובות יוצאות בבת אחת מאות תפרחות והצמח עליו מטפס החנק נראה כולו פורח בלבן או בלבן סגול. הפרי מורכב משתי מפוחיות אך לרוב אחת מנוונת או חסרה. המפוחית גלילית, אורכה עד 20 ס"מ ומחודדת בראשה ובה זרעים רבים בעלי ציצית ארוכה המסייעת להפצתם ברוח למרחקים גדולים.

חנק מחודד. צילם: שיר ורד ©
מימין – הצלקת המחומשת, מחולקת ל10 אונות צרות; משמאל – מפוחיות. אחת סגולה ומאונקלת, ומתחתיה שתיים ירוקות וישרות
להגדלה – לחצו על התמונות

חנק מחודד נפוץ בארץ בבתי גידול לחים – מקווי מים זורמים או עומדים ברוב חודשי השנה. החנק נפוץ בצפון הארץ ומרכזה ונדיר באזורים המדבריים, שם הוא מצוי בנאות מדבר. בנגב הצפוני הוא הפך לצמח טורדני בפרדסים ומטעים. בעולם **חנק מחודד** גדל בר בבתי גידול לחים ונאות מדבר במדינות צפון אפריקה, המזרח התיכון, דרום אירופה וחלקים נרחבים במערב ומרכז אסיה. מין זה הוא מהמינים הבודדים בתת-משפחת האסקלפיים בכלל ובסוג חנק בפרט, הגדלים באזורים הממוזגים. תת-מין נפרד גדל בסיביר.

הסוג **חנק** כולל כ-300 מינים הגדלים בעיקר באזורים הטרופיים והסוב-טרופיים. בארץ גדל מין אחד בסוג – **חנק מחודד**. שם הסוג מקורו ביוונית עתיקה ומורכב מהמילים kinos שמשמעותו כלב ו-anchein שמשמעותו "לחנוק", הנובע מדרך גידולו כמטפס הלופת את הצמחים סביבו, שמם העממי של חלק ממיני הסוג הוא Dog strangling vine, שילוב תרגום שמו המדעי עם היות מרבית מיניו מטפסים הדומים לגפן. בעברית הסתפקו בתרגום של חלק משם המין וכך הוא זכה לשם חנק. תואר שם המין המדעי acutum ניתן לו על שם הקצה החד של העלים ותורגם לשם העברי מחודד.

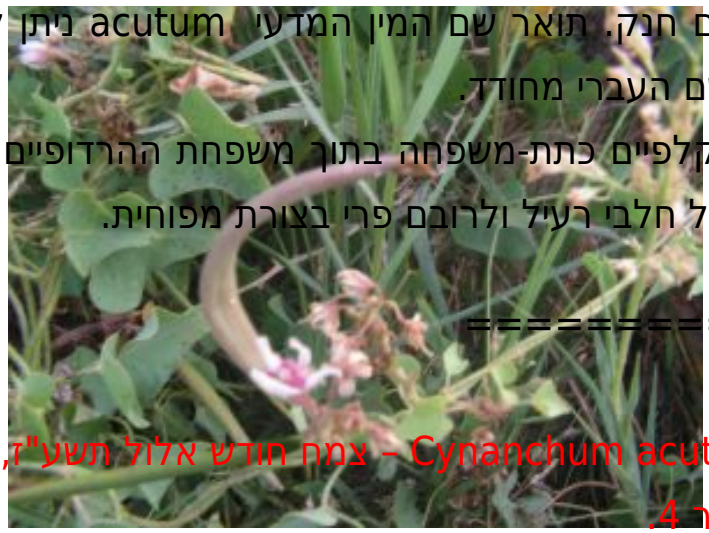

כיום מקובל לכלול את משפחת האסקלפיים כתת-משפחה בתוך משפחת ההרדופיים. בכל מיני הצמחים במשפחה המורחבת מוהל חלבי רעיל ולרובם פרי בצורת מפוחית.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2017 חנק מחודד Cynanchum acutum – צמח חודש אלול תשע"ז, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

חנק מחודד Cynanchum acutum – צמח חודש אלול תשע"ז